

A város, ahol élni érdemes

Bárczy István és a Városi Szemle¹

1991. október 4-én, születésének 125. évfordulóján emlékezett a Fővárosi Önkormányzat Bárczy Istvánra, aki 1906-tól 1918-ig polgármesterként, majd főpolgármesterként állt a város élén. Elsőként ismerte fel, hogy a főváros előtt álló problémák megoldása a kor új eszméit tükröző terveket és új típusú politikát igényel.

Bárczy tevékenységén belül igen fontos volt az a kezdeményezés, mellyel megalapította a Városi Szemlét. A lap révén lehetőségünk nyílik a magyar történelem egy korábban nem kellően méltányolt területének megvilágítására.

A politikai áttörés

Budapest növekedésének üteme a XIX. század második felében európai viszonylatban is kiemelkedően gyors volt. A nagyváros e hirtelen fejlődése a még feudális magyar társadalomban feszültséget teremtett nemcsak a főváros és a központi kormányzat között, de magában a városban is. A feszültség 1906-ban, az ún. nemzeti ellenállás idején érte el tetőpontját.

A budapesti városi tanács nem támogatta a magyar parlamentben Ferenc József ellen küzdő agrárius-feudális politikusokat. Az uralkodó a Monarchia magyar oldalára is ki akarta terjeszteni – a férfilakosság egészére – az általános választójogot. Ez azzal a veszéllyel járt, hogy a parlamentben és a kormányban többséget élvező agrárius-feudális, uralkodó koalíció képviselőit felresöpörhették a nem magyar kisebbségek és Budapest progresszív városi szavazói. A király érzékeny pontra tapintott, s a magyar vezető politikusok a fenyegetés hatása alatt hozzájárultak a Béccsel folytatott tárgyalások felújításához – hamarosan meg is találták a megoldást. Ferenc József feladta az általános választójog bevezetésének tervét, s ennek fejében a magyar parlament elfogadta Bécs követeléseit. Ez a megegyezés a kiegyezés megújítását eredményezte 1906-ban.

A fővárosnak a nemzeti ellenállás idején elfoglalt álláspontja irritálta a parlamenti képviselőket, s amikor Béccsel túljutottak a kényes konfliktuson, figyelmüket Budapest felé irányították. Úgy vélték, a várost meg kell büntetni korábbi vonakodása miatt. Az autonómia korlátozása hatásos visszavágásnak ígérkezett, s ugyanakkor lehetetlenné tette volna, hogy Budapest önálló álláspontot képviseljen egy újabb krízis idején. Az autonómia korlátozásának még a lehetősége is lidércnyomásként nehezedett a városi tanács tagjaira, akik semmiképpen sem hajlottak ennek elfogadására.

A másik égető probléma a fővárosi munkásság és a középosztály közötti feszültség élzödése volt, mely ugyancsak 1906-ban érkezett tetőpontjához. A konfliktus nemcsak Budapestet érintette, a jelenséggel Európa számos, gyorsan fejlődő városának is szembe kellett néznie a XIX. században. A lakosság életfeltételei még a középosztály esetében is messze voltak az ideálistól. A munkáskerületekben azonban elfogadott gyakorlat volt, hogy több mint nyolc ember – különböző generációk tagjai – egy szobában laktak. Az ablakok többnyire a szűk, sötét világítódudvarra néztek, ahol sohasem volt friss levegő. A közegészségügyi viszonyok közismerten rosszak voltak, a lakók emeletenként közösen használtak

¹A Bárczy István születésének 125. évfordulója alkalmából rendezett emlékülésen elhangzott előadás bővített változata. Szeretnék köszönetet mondani Hanák Péternek és Erdei Gyöngyinek nagylelkű támogatásukért, melyet budapesti tartózkodásom idején (1990 októberétől 1991 áprilisáig) kutatásaimhoz nyújtottak.

egy WC-t. A korabeli szakértők megegyeztek abban, hogy az életfeltételek Budapesten lényegesen rosszabbak voltak, mint Bécsben.

A központi szervek beavatkozása, a veszélyben látott autonómia és a fenyegető társadalmi és egészségügyi feltételek arra készítették 1906-ban a városi tanács egymással szembenálló frakcióit, hogy időlegesen összefogjanak. Ez alatt az időszak alatt alkalom nyílt, hogy megfelelő jelöltet keressenek a megüresült polgármesteri tisztségre.

Bárczy István, az alkalmas ember

Nem volt könnyű megtalálni a megfelelő embert. Olyan személyiségre volt szükség, aki új elképzeléseket valósít meg a városi kormányzásban anélkül, hogy megzavarná a kényes egyensúlyt a kormány és a városi tanács frakciói között.

E feladat megoldására – sokak szemében – Bárczy István ideális egyéniségnek tűnt, megfelelő ember volt a megfelelő helyen. 1866-ban született, egyik ágon lengyel eredetű, másik oldalon elszegényedett dzsentrícsalád fiaként. Papi szemináriumra járt Egerben, ennek megszakítása után a budapesti jogi egyetemen folytatta tanulmányait. A diploma megszerzése után a fővárosi tanácshoz került hivatalnokként 1889-ben. Ebben az időben, de pályájának későbbi szakaszán is Bárczy kedvelte a könnyed életstílust. Gyakran megfordult kávéházakban és más budapesti szórakozóhelyeken. Szeretett zongorázni és maga is szívesen énekelt magyar nótákat. A művészetek iránti fogékonysága szociális érzékenységgel és diplomáciai készséggel párosult, melyek révén a fővárosi művészvilág, az írók és az értelmiségi társaságok népszerű alakjává vált.

Bárczy aktív társadalmi szerepe pénzügyi helyzetét is meghatározta. Néhány év alatt tekintélyes mértékben eladósodott, ami nem volt szokatlan a korabeli hivatalnokok körében. Ellenfelei közül néhányan úgy gondolták, hogy adósságainak nyilvános közlése (90 000 korona) csökkentheti a népszerűségét, ezzel szemben éppen az ellenkezője történt. A fővárosi hivatalnokai számára ismerős volt a helyzet, közülük is sokak vállalt nyomta adósság, így könnyen elnézték a fiatal Bárczynak, aki anyagi kérdésekben meglehetősen nagyvonalú volt. A nagyvilági stílust kedvelő Bárczy másrészt ambíciózus, fiatal hivatalnok volt, kivételes szakmai képességekkel. Mindez céltudatos munkával és széles körű nyelvismerettel párosult, beszélt angolul, franciául, németül és spanyolul. Nyelvtudása révén alkalma nyílt, hogy utazásokat tegyen különböző nyugat-európai országokba, járt Angliában, Franciaországban, Németországban és Spanyolországban, s különböző városokat látogatott meg. Ezek az utazások nagy fontosságúak voltak számára, a szerzett tapasztalatok érelték a helyhatósági kormányzásról alkotott nézeteit.

Szakmai képességeinek ismeretében nem meglepő, hogy rendkívüli gyorsasággal ívelt fel pályája a hivatali ranglétrán, ami ritkaságnak számított a helyhatósági hivatalnokok között. Erőfeszítései 1901-ben látványos eredményt hoztak, amikor a fővárosi oktatási ügyosztályának vezetője lesz.

Talán túlzásnak tűnik, hogy Bárczy személyében képviselte az akkoriban jellemző fővárosi atmoszférát. Az azonban kétségtelen, hogy igyekezett fenntartani a kényes egyensúlyt a magyar kultúra és a nyitott, kozmopolita mentalitás között, s így valóban úgy tűnt, alkalmas arra is, hogy a fővárosi tanács és a kormány között kiegyenlítő szerepet játsszon.

A reneszánsz „podeszta” megjelenése

Bárczy megérezte, hogy a labilis koalíció képességei alapján választotta őt a hatalmi pozícióba. Éppen emiatt tekintette magát egyfajta politikai közvetítőnek, mai kifejezéssel élve. Ez világosan kitűnik akkortájt folytatott polgármesteri levelezéséből. A leveleket – némi iróniával – az olasz nyelvben használatos podeszta aláírással látta el.

Az olasz reneszánsz idején elfogadott gyakorlat volt a podeszta meghívása. Akkor került erre sor, ha a reneszánsz város uralkodó frakciói – melyek a nemességet és a polgárságot képviselték – nem tudtak megoldást találni problémáikra.

Ez a városokban számos esetben polgárháborúhoz vezetett. Más alkalommal a viszálykodó pártok képesek voltak semleges személyt hívni, ennek elnevezése podeszta volt, s

feladatult azt kapta, hogy erős kézzel irányítsa a várost egy rövid időszakban. Jogot nyert, hogy felülről intézkedjék, mert az egyébként megosztott frakciók elfogadták őt. Bárczy megválasztása több vonatkozásban is emlékeztet az itáliai podeszták korszakára. Nem elképzelhetetlen, hogy csak egy podesztához hasonló személyiség találhatott megoldást Budapest sürgető problémáira. Az összehasonlítás Bárczy, mint podeszta és a reneszánsz városállamok között két oldalról is indokolható:

a) 1916-ban Szilágyi Hugó könyvet adott ki Budapest újkora címmel. Könyvében Szilágyi bizonyítani igyekezett, hogy Bárczy polgármesteri működése egyfajta reneszánszot jelentett Budapest történetében.

b) A kormány érdektelensége miatt a budapesti önkormányzat – autonómiájával élve – önálló kezdeményezésbe fogott. Bárczy idején tették meg az első lépéseket a városi „jóléti állam” felé, ahol minden lakos jogot és lehetőséget kap, hogy az önkormányzat kezelésében működő szolgáltatásokat és intézményeket használja.

A demokratikus haladás és a független önkormányzat

Bárczy kezdettől világossá tette, hogy tisztségét nagyon fontosnak tekinti, s ezt tükrözi szűzbeszéde is, mely 1906. június 19.-én hangzott el a törvényhatósági közgyűlés előtt: „A törvényhatósági bizottság többsége akkor, amikor a polgármesteri állásra kiszemelt, úgy hiszem, az önkormányzati függetlenség, az erős magyar nemzeti kultúra és a modern demokratikus haladás tettekre kész emberét látta bennem. És én érzem és vallom, hogy az vagyok.”²

Bárczy azonban nemcsak podeszta, de egyben réalpolitikusi is volt, s soha nem erőltette programjának a demokratikus haladásra vonatkozó részét. Talán különösnek hangzik, de ez is hozzátartozott a podeszta-misszió teljesítéséhez. Nagyon helyesen úgy ítélte meg a helyzetet, hogy ha elvi kérdésként kezelné az általános választójog nagyon érzékeny témáját, szembekezdülne a parlament és a kormány ellenzékiével.

Helyesebbnek látszott, ha az önkormányzat megvárja a helyzet javulását, addig pedig a tartózkodás tűnt a legjobb politikának. A konfrontációt kerülő taktika révén Bárczy figyelmét a beszédében említett két másik elképzelés felé fordíthatta, nevezetesen Budapest önkormányzati függetlenségének és erős nemzeti kultúrájának erősítésére. Az önkormányzati függetlenséget Bárczy úgy értelmezte, hogy a hivatali apparátus ne a kormány és az ún. törzsfőnökök befolyása szerint, hanem autonóm módon, szabadon működjék. A törzsfőnökök erős kliensrendszer élén álltak, s tekintélyes hatalommal rendelkeztek a város kerületeiben. A kliensrendszer révén az önkormányzati apparátus szinte minden lépcsőfokán kapcsolataik voltak. Hatásuk nagymértékben befolyásolta a hivatali apparátus működését.

A törzsfőnökök politikai hatalommal is rendelkeztek. Ez különösen fontos azért is, mert a virilisták közül többen is úgy vélték, hogy a város előtt álló problémák ez idő tájt oly hatalmassá nőttek, hogy – legalábbis egy időre – hatalmuk egy részéről önként lemondtak a podeszta javára.

Bárczy olyan hivatalnokokkal vette körül magát, akik segítették elképzeléseinek megvalósításában, s akik a különböző területek szakértői voltak. Ezzel Bárczy megteremtette a lehetőséget egy addig ismeretlen, de tehetséges, új hivatali apparátus kinevezéséhez.

Az új generáció és a városi „agytröszt” megalapozása

Csak a legkiemelkedőbbeket említettem itt azok közül, akiket a városi tanácsnál, illetve a fővárossal kapcsolatban álló intézményeknél alkalmaztak: Harrer Ferenc és Wildner Ödön (elnöki ügyosztály, utóbbi kulturális, később szociális ügyekkel foglalkozott), Ferenczi Imre (szociálpolitikai és közművelődési ügyosztály), Szabó Ervin (Fővárosi Könyvtár), Rácz Gyula (ugyanott könyvtáros). Az említetteket több közös vonás is jellemezte. Valamennyien az 1870-es években születtek, középosztálybeli családok gyermekei, kifejezetten városi mentalitásúak, jogot tanultak s magas pozíciók várományosainak érezhették magukat. Ez ugyanakkor igen nehéznek tűnt, ezért néha rákényszerültek, hogy olyan állásokat is

²Bárczy István beszéde polgármesterré választása alkalmából 1906. június 19.-én. In: Fővárosi Közlöny, 1906. június 22. 50. sz. 1015. old.

elvállaljanak, melyek mélyen képességeik szintje alatt álltak. A csoport talán legérdekesebb közös vonása az volt, hogy valamennyien kapcsolatban álltak a századelő egyik legbefolyásosabb folyóiratával, a Huszadik Századdal. Ez a lap, melyet a konzervatív politikusok ellenszenvé kísért, a progresszív értelmiség közös platformját jelentette. E kör lelke, ösztönzője a korszak legfontosabb reformere, Jászi Oszkár volt, aki a magyar elmaradottság okait kutatta. Az eseménydús 1906-os év után a csoportnak tudomásul kellett vennie, hogy Magyarország politikai és társadalmi struktúrájának átformálása rendkívül nehéz feladat, s messze meghaladja a Huszadik Század hatókörét.

Azzal, hogy a progresszív Bárczy Budapest élére került, a fiatal reformerek befolyásos pozíciókba kerülhettek s lehetőséget kaptak, hogy a nyilvánosság elé tárják és a gyakorlatban is érvényesítsék progresszív elveiket – kevésbé nagyratörő keretek között – Budapesten. Nem tisztázott, vajon a hasonló témákkal foglalkozó külföldi folyóiratok, esetleg a Huszadik Századdal kapcsolatban álló fiatal tudósok, vagy a kettő együttesen adta Bárczynak az ötletet, hogy egy specifikusan városi problémákkal foglalkozó folyóiratot alapítson. Az azonban önként adódott, hogy a folyóirat neve Városi Szemle legyen. Harrer, a kijelölt vezetőszervező 1906 nyarán kész elképzelést kapott Bárczytól a folyóirat célját illetően. Legfontosabbnak tartotta, hogy a periodika világítsa meg a modern önkormányzati tevékenység és a városi élet különböző aspektusait, többek között az életviszonyokat s a modern demográfiai és szociológiai vizsgálatok eredményeit. Ugy vélte, a folyóiratnak az egész világra kiterjedően közölnie kell a városi élet híryananyagát és a fontosabb fejleményeket. A folyóiratnak platformként kellett működnie, ahol a budapesti kezdeményezések elvi részét kifejtik és megismertetik. A Városi Szemlét a gyakorlatban városi „agytröszt”-ként kívánta működtetni.

A Városi Szemle és az erős nemzeti kultúra megvalósítása

A Városi Szemle alapítása valójában elvi ösztönzés volt Bárczy programjának utolsó pontjához, a fővárosi erős nemzeti kultúra megalapozásához. A félreértéseket elkerülendő fontos hangsúlyozni, hogy ez nem nacionalista kultúrát jelentett, az erős nemzeti kultúrát a városi társadalom szempontjából a helyhatóság működésének eredményeként értékelték. Szerettek volna minden fővárosi lakos számára bizonyos szintű ellátást nyújtani, s az oktatási és kulturális fejlődés ennek integráns részét alkotta.

Bárczy ritkán írt a Városi Szemlébe, de ha szükségesnek látta, kész volt rá, hogy eszméinek távlati megvalósulásáról képet nyújtson. Amint a következő idézetből is látható, ez valójában egy jóléti városállam elképzelése, egy olyan kormányzaté, amely a bölcsőtől a sírig gondoskodik lakóiról, a különböző intézményekkel és szolgáltatásokkal. „A város körül messze terjedő, pompás kerti gazdaságok, tehenészetek, nagyszabású, modern kórházak, szülőházak, csecsemőgondozó intézetek... mintaszarú szegénygondozó intézet, a munkanélküliség esetére való biztosítás megszervezése, egészséges, olcsó városi lakások szaporítása, szigorú lakásfelügyelet, ...üdülőtelepek, nagyszabású, homokos partú népfürdők, városi olcsó zuhanyfürdők, ...tisztá utak, parkok és közterek, jól szervezett közjótékonyági és gyermekvédelmi igazgatás, ...modern vágóhidak, nagyszabású húscsarnok, modern árucsarnokok az élelmiszer-nagykereskedelem számára, sűrűn látogatott, nagyszabású városi könyvtár és szabad iskola.”³

Más szerzők megkísérelték kimutatni, hogy a városi szociálpolitika csak egy hosszú folyamat eredménye volt. A marxizmus befolyása alatt álló szerzők körvonalazták, hogy a kapitalizmus fejlődése két, egymással szembenálló osztály – tőkés- és munkásosztály – kialakulásához vezetett. A burzsoázia megkísérelte a társadalom minden részét ellenőrzése alá vonni, ebből logikusan következett, hogy a városi hatóságokon belül is vezető szerep elérésére törekedett. Ezt csak a szervezett proletárok akadályozhatják meg, kizárólag ők – együttesen – vehetik fél a harcot a burzsoáziával. Az utolsó fejlődési fokozatban a munkások és a tőkés néznének egymással farkasszemet a „végső harcban”. A Városi Szemle szerzői félték egy ilyen megoldástól, amely elsöpörte volna a burzsoázia és a proletariátus közé ékelődött városi vezető réteget. Derülátásuk folytán meggyőződésükké vált, hogy a forradalmi megoldások egy másik, rég elfeledett, civilizálatlan világhoz tartoztak. „De e küzdelem forradalmi kitörésekre nem igen vezet a mai korban, hisz tulajdonképpen ebben nyilatkozik meg a civilizáció. Az em-

³Bárczy István: A negyven éves Budapest. In: Városi Szemle, 1913. évf. 10–12. sz. 840. old.

berek és a társadalmak egyaránt a kompromisszumokat nem háborúk útján, hanem azok előtt kötik meg.⁹⁴

A város művelt és alaposan tájékozott hivatalnokai közvetítőnek tekintették magukat az egymással szembenálló osztályok viszonyában. Úgy vélték, e szerep mindkét osztály számára elfogadható, ami a Városi Szemléből is tükröződik. A gazdag polgárság azért tartaná ezt kívánatosnak, mert fennmaradásának egyik formáját látja benne – végül is előnyösebbnek tűnt néhány előjogról lemondani, mint szembenézni a munkásosztály felől fenyegető „végső leszámolás” gondolatával. A munkások pedig a törvényhatóság segítségével, legalább részben, elérhették céljaikat – jobb munka- és életfeltételeket érthettek el –, ami elfogadhatóvá tette számukra a városi beavatkozást.

Ezek az elképzelések is aláhúzzák, hogy a törvényhatóság jelentékeny szerepet játszott a történelemben. Az erős törvényhatóságot (önkormányzatot) úgy tekintették, mint a demokratikus, technokrata társadalom első csíráját.

A Városi Szemle filozófiai forrásai

Vajon honnan származtak Bárczy és a Városi Szemle – korábban ismeretlen – elképzelései? Nehéz a kérdésre választ találni. A Városi Szemlét olvasva úgy tűnik, a szerzők különböző filozófiai áramlatok hatása alatt álltak. Ezúttal csak a két legfontosabbat, Karl Marxot és Adam Smithet említeném.

Korábban már kimutatták, hogy a marxista terminológia eszközként szolgált Budapest állapotának leírásához és kategóriák felállításához. Legfőbb vonzerejét az adta, hogy a századelőn a budapesti társadalom komplexitásának újfajta megközelítését tette lehetővé, de hangsúlyoznunk kell, hogy ez soha nem jelentett dogmatikus módszert. Adam Smith állt a filozófiai spektrum másik oldalán. A szerzők egyike naivan azt állította, hogy Smith az állameszme harcosa volt, ugyanakkor közszolgáltatásokat is birtokolt, ami tudomásunk szerint nem fedti teljesen a valóságot. Általánosságban azt mondhatjuk, hogy a szerzők eklektikusan használták fel cikkeikben a két említett filozófus nézeteit.

A legintenzívebb ösztönzés meglepő módon nem Európából, hanem az Egyesült Államokból érkezett. Pontosabban egy könyvből, melynek szerzője az Amerikai Liberális Mozgalom egyik ideológusa, Fredick Howe volt. A könyv 1906-ban jelent meg, címe: A város, mint a demokrácia reménye. A könyvben foglaltakat többször is kifejtették és idézték a Városi Szemlében, néha magyarázójegyzetekkel, de sokszor azok nélkül is. Howe meggyőzően érvelt a korrupciós városi pártvezérek ellen, akik a század elején uralták az amerikai városokat; az erős önkormányzat határozott szószólója volt. Véleménye szerint az önkormányzatnak meg kell törnie a helyi pártvezérek hatalmát. S bár soha nem írták le, valószínűnek tűnik, hogy Howe pártvezérek elleni érvelése jól jött a Városi Szemle szerzőinek, amikor kampányt folytattak azok budapesti megfelelői: a törzsfőnökök ellen.

A gyakorlat

Amint kifejtettük, kezdettől világos volt, hogy az önkormányzatnak céljait a kormány támogatása nélkül kell elérnie. Ez azt jelentette, hogy a tervek megvalósításához szükséges pénzügyi háttérrel egyedül az önkormányzatnak kellett megteremtenie, s ez rendkívül nehéz feladat volt. Bárczy gyakorlatias észjárásával átlátta, hogy a probléma viszonylag könnyen megoldható, de Magyarországon ismeretlen módon. Bárczy Londonba és Párizsba utazott, hogy hiteleket vegyen fel terveinek finanszírozására. Az önkormányzati hatalom bővítésének másik lehetősége az volt, hogy a közszolgáltatásokat a város saját hatáskörébe vonja. E célok elérésére két út is kínálkozott. Az első esetben a társasági koncessziók megújítását jogi útra terelték, bírósági nyomás felhasználásával egyszerűen visszautasították az erre vonatkozó kérelmeket, s a társaságokat, vállalatokat városi kezelésbe vették. E taktikát követték az Általános Osztrák–Magyar Légszész Társulat esetében, amelyet 1910-ben sikerült a városnak átvennie. A második lehetőség az volt, hogy tárgyalásokat kezdeményeztek a társaságok vezetőivel s megkísérelték elérni, hogy adják el vállalkozásaikat a városi tanácsnak. Ez a

⁹⁴Harrer Ferenc: A modern városigazgatás. In: Városi Szemle, 1911. évf. 679. old.

taktika nem bizonyult sikeresnek, ami kitűnik a Budapesti Általános Villamossági Részvénytársasággal és a Magyar Villamossági Részvénytársulattal folytatott – meghíúsult – tárgyalásokból, melyeket nem tudtak városi kezelésbe venni.

A sikeres akciók közül szeretném felhívni a figyelmet a várospolitika egy nagyon fontos aspektusára, a lakásépítési programra. Ez 1908-ban indult, s kiemelkedő méreteit tekintve az első Budapest történetében. A program 8 ezer lakás építését tűzte ki célul egy 6 éves időszak folyamán. A lakásokat hivatalnokok és munkások között kívánták szétosztani. Néhány lakóhelyet a hajléktalanok számára is terveztek. Végül, de nem utolsó sorban iskolák építése is szerepelt a programban. A budapesti önkormányzat – s ez kiemelkedő eredmény – meg is valósította a lakásépítési programot. Már 1911-re több, mint 6800 lakás és 90 osztályterem épült fel, s 1914-re a lakásépítési program teljesült. Csak sajnálhatjuk, hogy az első világháború kitörése váratlanul és igazságtalanul vetett véget a nagyvonalú kísérletnek, melyet minden túlzás nélkül modern, jóléti városállamnak nevezhetünk.

Befejezés helyett

Milyen történelmi jelentőséget tulajdoníthatunk Bárczynak, munkatársainak s a Városi Szemlének?

Bárczy a város sajátos atmoszféráját jelenítette meg, magyaros vonásokkal és a klientúra-rendszerhez szokott mentalitással. Másrészt személyiségében különös módon mindez összefonódott a professzionalizmus iránti intenzív törekvéssel. Bárczy legnagyobb teljesítményét – az új eszmék és a korszerű politika bevezetését Budapest önkormányzati igazgatásába – személyes képességei révén érte el. A hivatalnokok új generációjának támogatásával Bárczy képes volt átültetni és keresztülvinni a legmodernebb nyugat-európai eszméket a várospolitikában, az e közegeben elfogadott, sajátosan tipikus, liberális utak és eljárások alkalmazásával. E csoport csak kis részt valósíthatott meg sok vonatkozásban utópisztikus eszméiből. Mégis azt mondhatjuk, hogy komoly eredményeket hozott és áttörést jelentett működésük a magyar várospolitikai gondolkodásban. Éppen emiatt kell megállapítanunk: több, mint katasztrófa volt, hogy a háború meghíúsította terveik valóra váltását.

Remélem, ez a cikk is hozzájárul Bárczy személyiségének teljesebb megértéséhez s úgy hiszem, még több kutatás is foglalkozik majd a magyar történelem e rendkívül dinamikus és ösztönző korszakával. E cikk végére egy olyan idézetet kerestem, amely híven jellemzi Bárczy egyéniségét és a fővároshoz való viszonyát. Azt hiszem, az itt következő sorok jól tükrözik ezt: „Aggódó kétkedők, pesszimisták, okoskodók, hátráltatók, kicsiny hitűek elől elszalad az élet.”⁵

Marc van den Muyzenberg

A Bakony és a Balaton-felvidék hagyományos népi kultúrája II.¹

Árucseré, vásárok, piacok

A térség településeinek a rangját nem kis mértékben növelte az a tény, hogy rendelkeztek-e vásártartási joggal. Ugyanakkor ez nemcsak a közösség, hanem egy kisebb vagy nagyobb térség gazdasági, kereskedelmi életét is meghatározta. A vásári jog nagy része középkori

⁵Bárczy István: A negyven éves Budapest. In.: Városi Szemle, 1913. évf. 10–12 sz. 835. old.

¹A tanulmány első részét az előző számban közzeltük. (Szerk.)